

МЕЖДИНЕН ДОКЛАД
28 септември–11 октомври 2011 г.

17 октомври 2011 г.

I. РЕЗЮМЕ

- На 23 октомври 2011 г. българските избирателите ще изберат президент, вицепрезидент, кметове и общински съветници на 264 общини, както и кметове на населени места с над 350 жители. За първи път ще се състоят два вида избори едновременно на национално ниво.
- Осемнадесет президентски и вицепрезидентски двойки ще се състезават на президентските избори. Чрез изчерпателен процес Централната избирателна комисия (ЦИК) регистрира всички кандидати, които поискаха регистрация. Повече от 50 000 кандидати участват в местните избори.
- Новият Изборен кодекс предоставя солидна основа за провеждането на демократични избори, но има неща, които могат да се подобрят. Няколко препоръки, направени в миналото от ОССЕ/СДИЧП, остават неотразени.
- Изборите се администрират от ЦИК, 264 Общински избирателни комисии (ОИК) и от 11 452 Секционни избирателни комисии (СИК). ЦИК и ОИК и активно се подготвят за изборния ден като се съобразяват с крайните срокове. В момента се провеждат обучения на ОИК. Бяха изразени някои опасения относно състава на комисиите, липсата на прозрачност на ЦИК, както и относно професионализма на членове на по-нискостоящите комисии.
- Броят на регистрираните избиратели е съответно 6,97 и 6,52 милиона за президентските и за местните избори. Някои събеседници поставиха под въпрос точността на избирателните списъци, тъй като броят на избирателите представлява съответно 95% и 89% от населението на България. Избирателите могат да проверяват избирателните списъци и да изискват промени.
- Предизборната кампания преминава в състезателен дух, но като цяло е спокойна. Изглежда, че местните избори генерират повече интерес от президентската надпревара. Много събеседници изразиха опасение за потенциално купуване на гласове и възможни манипулации по време на броенето на гласове.
- България има плуралистична медийна среда. Всъщност цялото медийно отразяване на кампанията се заплаща, което създава неравнопоставеност между кандидатите и ограничава журналистите в тяхната работа, тъй като те не могат да отразяват кампанията в новините и в другите информационни формати.

- Изборният кодекс задава кратки крайни срокове за обжалване на решенията на изборните комисии. Предстои да бъде изяснено дали има възможност за обжалване в случаи, при които избирателната комисия не може да събере две трети мнозинство, което е необходимо за вземането на решение.
- Представители на малцинствата участват в изборите, предимно чрез партии, които са виждани като представляващи техните интереси. Ромската общност е считана за особено уязвима спрямо възможни злоупотреби. Някои кандидати използват нетолерантна и ксенофобска реторика срещу малцинствата.
- Ограничената мисия за наблюдение на изборите на ОССЕ/СДИЧП стартира на 28 септември и се състои от 11-членен екип от експерти и 10 дългосрочни наблюдатели, които са разположени в 5 района.

II. ВЪВЕДЕНИЕ

На 15 юли 2011 г. Народното събрание на Република България определи 23 октомври за дата на президентските избори. Президентът Георги Първанов издаде указ, определяйки местните избори за същата дата в съответствие с преходните разпоредби на Изборния кодекс, които позволяват едновременното провеждане на президентски и местни избори. В следствие на поканата да наблюдава изборите отправена от Постоянното представителство на Република България в ОССЕ и в съответствие със заключенията и изводите на Мисията за прочуване,¹ Службата за демократични избори и човешки права (ОССЕ/СДИЧП) изпрати Ограничена мисия за наблюдение на изборите (ОМНИ) на 28 септември. ОМНИ е съставена от ядро от 11 експерти, базирани в София, и 10 дългосрочни наблюдатели (ДН), които бяха изпратени на 2 октомври в 5 региона в страната.² Членовете на мисията, оглавявана от Вадим Жданович, са от 15 страни членки на ОССЕ. В съответствие със стандартната методология за наблюдение на изборите на ОССЕ/СДИЧП, мисията няма да проведе всеобхватно или систематично наблюдение на провеждането на изборния ден, а възнамерява да посети ограничен брой избирателни секции.

III. ОБСТАНОВКА

Президентските и местни избори на Република България на 23 октомври 2011 г. ще се състоят в края на втория и последен мандат на настоящия президент и в края на и четиригодишните мандати на кметовете и местните съвети. За първи път от зараждането на многопартийната демокрация в България през 1989 г. два различни вида избори ще се състоят едновременно.

Последните избори на национално ниво бяха парламентарните избори проведени на 5 юли 2009 г. ОССЕ/СДИЧП заключи, че като цяло те „бяха проведени съгласно задълженията към ОССЕ и стандартите на Съвета на Европа”, но че са „необходими конкретни мерки за справяне с продължаващите проблеми, така че да се осигури почтеността на изборния процес и да се увеличи общественото доверие в бъдещите избори”.

¹ Докладът на ОССЕ/СДИЧП от Мисията за проучване може да се намери на: <http://www.osce.org/odihr/elections/81779>.

² Дългосрочните наблюдатели са базирани в София, Пловдив, Варна, Русе и Плевен и покриват 28-те области на страната.

Партия „Граждани за европейско развитие на България“ (ГЕРБ) спечели последните избори с 39,7% от гласувалите и зае 116 от 240-те места в парламента. Лявоцентристката „Коалиция за България“, водена от „Българската социалистическа партия“ (БСП), спечели 17,7% и 40 места, изпреварвайки „Движението за права и свободи“ (ДПС), което взе 14,5% и 38 места. Крайнодясната партия „Атака“ взе 21 места; десноцентристката Синя коалиция, формирана около „Съюза на демократичните сили“ (СДС) и „Демократи за силна България“ (ДСБ) – 15 места, а консервативната „Ред, законност и справедливост“ (РЗС) – 10 места. В следствие на тези избори, ГЕРБ формира правителство на малцинството, оглавявано от нейния лидер Бойко Борисов.

На последните президентски избори през 2006 г. президентът Георги Първанов бе преизбран на втори тур с 74,9% от гласувалите, срещу 24,1% за лидера на „Атака“ Волен Сидеров. В окончателния си доклад ОССЕ/СДИЧП заключи, че тези избори „потвърждават легитимността на изборния процес в България“, но и че са „идентифицирани и редица области, където изборния процес може да бъде допълнително заздравен“. Местните избори през 2007 г. не бяха наблюдавани от ОССЕ/СДИЧП.

IV. ПРАВНА РАМКА И ИЗБОРНА СИСТЕМА

Основните елементи от правната рамка за изборите включват Конституцията, интерпретирана чрез решенията на Конституционния съд, Изборния кодекс, Закона за политическите партии, Наказателния кодекс, Административно процесуалния кодекс, както и Закона за митингите, събранията и манифестациите.

ОССЕ/СДИЧП и Венецианската комисия към Съвета на Европа разгледаха Изборния кодекс, приет по-рано тази година, и заключиха, че кодексът предоставя добра правна основа за провеждането на демократични избори, но могат се направят и подобрения. Някои от направените по-рано препоръки на ОССЕ/СДИЧП тепърва трябва да бъдат отразени. Например, възможността на малцинствата да използват майчиния си език за агитация по време на кампанията, постановленията, които регулират кампанията в медиите, възможността за повторно преброяване на бюлетините, както и дефиниране правата и отговорностите на наблюдателите.

Конституцията и Изборният кодекс изискват, наред с другите условия, и това кандидатите за президент и вицепрезидент да са пребивавали постоянно в България през последните пет години преди изборите. Изискването за постоянно пребиваване се превърна в политически въпрос по време на регистрацията на кандидатите. Въпреки това ЦИК нямаше възможност да проверява спазването на изискването за местожителство, което съответно бе определяно на базата на декларациите на кандидатите. Липсата на яснота по този въпрос създава ненужна степен на несигурност.

Изглежда, че темата за купуването на гласове създава големи опасения сред всички сегменти на обществото. Наскоро Наказателният кодекс бе променен с цел да увеличи наказанията за купуването на гласове, като бяха прибавени и разпоредби към Изборния кодекс за борба срещу тази практика. Властите провеждат разяснителни кампании срещу купуването на гласове, а партиите трябва да включват предупреждения срещу купуването на гласове във всички свои агитационни материали. Въпреки това главният прокурор изрази своите опасения относно липсата на достатъчно ефективни правни механизми, каквито са нужни за разследването и съдебното преследването на купуването на гласове.

Конституцията постановява, че президентът е избран директно от избирателите. Кандидатът, който получи повече от половината от валидните гласове бива избран, стига повече от половината от регистрираните гласоподаватели да пуснат своите бюлетини. Ако тези изисквания не са спазени, след седмица се провежда втори тур между двамата кандидати, които са получили най-голям брой гласове.

Кметовете на 264-те общини и на кметствата с повече от 350 жители също се избират директно, с втори тур в случай, че никой от кандидатите не получи половината от подадените действителни бюлетини. Кметовете на по-малки населени места и на градските райони, които съществуват в трите най-големи града (София, Пловдив, Варна) се избират от общинските съвети. Общинските съвети биват избирани чрез представителна пропорционална избирателна система, без изрично уточнен праг и съответно с установен „естествен“ такъв. Граждани на Европейския съюз, които имат постоянно местожителство в България и преди изборния ден са живели в съответната община най-малко през последните четири месеца, имат право да гласуват на местните избори, а също и да се кандидатира за общински съветници, но не и за кметове.

V. ИЗБОРНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Административното провеждане на изборите се извършва от ЦИК, 264-те Общински избирателни комисии (ОИК) и 11 452 Секционни избирателни комисии (СИК). Новоназначената ЦИК изпълнява петгодишен мандат. Въпреки това комисията работи активно само когато има избори.³ Настоящата ЦИК е съставена от 21 члена, назначени от президента след предложение от политическите партии и коалиции, които имат парламентарни групи в Народно събрание на България или са представени в Европейския парламент. Съставът на ЦИК отразява числеността на съответните партии и коалиции в парламента. Никоя партия или коалиция не може да има мнозинство, а председателят и секретарят на комисията не може да са от една и съща партия или коалиция.

ОИК и СИК са назначавани съответно от ЦИК и ОИК по предложение на кметовете (след консултации с парламентарните партии и коалиции). Техният състав отразява този на ЦИК. В контекста на едновременното провеждане на президентски и местни избори, броят на членовете на ОИК бе увеличен и варира от 15 до 41 (в София), в зависимост от броя на избирателните секции в общината.⁴

Избирателните комисии на всички нива трябва да взимат всички решения с мнозинство от две трети от присъстващите членове. Решенията, които постигнат нужното мнозинство се публикуват писмено и, в случая на ЦИК и някои ОИК, биват качвани на интернет страниците на съответните комисии. Всички ОИК са задължени да излагат своите решения в писмен вид на достъпни места в сградата на ОИК в продължение на поне три дни. Заседанията на комисииите не са публични преди изборния ден, тъй като кодексът не гарантира възможност за наблюдение на заседанията на ЦИК и ОИК в предизборния период.⁵ Въпреки това ЦИК и ОИК предоставиха достъп до заседанията си на членове на ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП.

³ Преди влизането в сила на новия кодекс ЦИК биваше назначавана само за периода на дадения изборен цикъл.

⁴ Според член 31 (2) на Изборния кодекс, ОИК се състои от 9 до 19 членове. Според допълнителните постановления в Изборния кодекс (§5.3.а) броят се увеличава, ако два или повече избори се провеждат едновременно.

⁵ Освен за представители на политическите партии, коалиции и инициативни комитети, които могат да присъстват на заседанията на ОИК.

ЦИК и ОИК активно се подготвят за изборния ден, спазвайки определените в закона крайни срокове. СИК са назначени. Понастоящем обучението на ОИК, което ще бъде последвано от обучение на СИК, е вече започнало. ОИК, които бяха посетени от наблюдатели на Омни на Оссе/СДИЧП бяха добре организирани като цяло и изразиха общото си задоволство от подкрепата, получена от ЦИК и от общинските власти.

Много от събеседниците на Омни на Оссе/СДИЧП изразиха опасения относно това, което те считат за небалансиран състав на избирателните комисии на всички нива и доминиращото участие на управляващата партия в тяхното ръководство. Някои събеседници също повдигнаха въпроса за липсата на прозрачност в ЦИК⁶ и за нивото на професионализъм на членовете на комисиите от по нисша степен.

VI. РЕГИСТРАЦИЯ НА ИЗБИРАТЕЛИ

Избирателните списъци са съставени въз основа на националната база данни на главна дирекция Гражданска регистрация и административно обслужване (ГРАО) на базата на адресните регистрации на гласоподавателите. За да гласува на местните избори, избирателят трябва да бъде регистриран в съответната община поне четири месеца преди изборния ден. Регистрирани са 6 975 426 гласоподаватели за участие в президентските избори и 6 517 804 за местните избори.⁷ Тези цифри представляват съответно 95 и 89% от населението на България.⁸ В светлината на тези данни някои събеседници на Омни на Оссе/СДИЧП поставиха под въпрос точността на избирателните списъци.

Избирателите могат да проверяват своята регистрация по телефона, чрез СМС и по Интернет. Избирателните списъци също ще бъдат поставени на обществено достъпно място в близост до избирателните секции. Заявления за поправки в избирателните списъци могат да бъдат правени до 7 дни преди изборния ден. Специални избирателни списъци се изготвят за гласоподаватели в здравни заведения и места за временно задържане.⁹ За участие в местните избори избирателите трябва да изпълняват условието за четиримесечно жителство в дадена община. Заявления за гласуване на настоящия, а не на постоянния адрес, могат да бъдат подавани до 14 дни преди изборния ден, като отново четиримесечното правило за престой в общината е в сила.

За президентските избори ще бъдат отворени избирателни секции в чужбина. За да бъде отворена избирателна секция в посолство или консулство, минимум 20 гласоподаватели трябва да декларират своето желание да гласуват поне 25 дни преди изборния ден.¹⁰ Където законодателството на приемната държава позволява, избирателни секции могат да бъдат отваряни извън дипломатическите и консулските представителства, при условие, че поне 100 избиратели са поискали да гласуват. Ще бъдат разкрити 161 избирателни секции в 58 държави. В изборния ден избирател, имащ правото на глас, може да бъде добавен към избирателния списък на избирателната секция в чужбина, след представяне на официален документ и лично подписана декларация.

⁶ Законът не осигурява достъп до заседанията, протоколите и дневните редове на ЦИК за представители на политически партии, коалиции, инициативни комитети и наблюдатели.

⁷ До 9 септември, когато е и крайният срок за публикуване на избирателните списъци.

⁸ Според преброяването, което бе проведено през февруари 2011 г., населението на България е 7 364 570.

⁹ Освен за осъдените на лишаване от свобода след решение на съда.

¹⁰ 37 749 имащи право на глас избиратели изпратиха писмени заявления за гласуване до българските посолства и консулства.

VII. РЕГИСТРАЦИЯ НА КАНДИДАТИТЕ

В изборите за президент и вицепрезидент партии, коалиции и инициативни комитети се регистрират в ЦИК.¹¹ За регистрация са нужни депозит от 10 000 български лева (BGN; около 5 100 EUR)¹² и поне 7 000 събрани подписа.¹³ Даден гласоподавател може да подкрепи само една листа. ГРАО сверяват личните данни на подписалите. За тези избори са регистрирани 21 партии, 1 коалиция (съставена от 7 партии) и 6 инициативни комитета. На един инициативен комитет е отказана регистрация на базата на нередности в събраната подписка. Осемнадесет партии, коалиции и инициативни комитети подадоха своите номинации за кандидати за президент и вицепрезидент. ЦИК регистрира всички чрез изчерпателна процедура.

В изборите за общински съветници, кметове на общини и кметства партиите и коалициите трябва да се регистрират, както в ЦИК, така и в ОИК. Местни коалиции могат да се формират и се регистрират пред съответните ОИК. Инициативните комитети за местните избори се състоят от 3 до 7 члена, които имат право на глас в съответната община. Броят на подписите в подкрепа варира в зависимост от броя на населението. ЦИК регистрира 73 партии и 1 коалиция, а общо 50 921 кандидати бяха регистрирани от ОИК.

VIII. ПРЕДИЗБОРНА СРЕДА

Сред по-изтъкнатите кандидати за президент са бившият министър на регионалното развитие и благоустройството Росен Плевнелиев (ГЕРБ), бившият министър на външните работи Ивайло Калфин (БСП) и бившият еврокомисар Меглена Кунева (Инициативен комитет). Сред другите парламентарно представени партии, „Атака“ номинира Волен Сидеров, „Синята коалиция“ издигна бившия министър на земеделието Румен Христов, а РЗС – своя заместник-председател Атанас Семов. ДПС и ДСБ (която не се включи към „Синята коалиция“ за президентските избори) не излъчиха свои кандидати, въпреки че последните публично обявиха своята подкрепа за г-н Христов. Двама от кандидатите за президент и 7 от кандидатите за вицепрезидентските са жени. Един от кандидатите за президент е с турски етнически произход.

Официалният предизборен период започна на 23 септември и завършва в полунощ на 22 октомври. Основните партии агитират активно из страната, въпреки че много събеседници казаха, че тази кампания не е толкова ключова колкото предишни такива. Като цяло, местните партийни структури и избиратели поставят повече ударение на местните избори, отколкото на президентските. В допълнение към традиционните начини за агитация като плакати, билбордове, предизборни палатки и щандове, както и агитация от врата на врата, партиите и кандидатите използват все повече интернет, включително социални мрежи. Кандидати за президент обикалят страната и провеждат предизборни срещи, но изглежда, че малко от партиите и кандидатите възнамеряват да организират големи митинги. Повечето от кандидатите и представителите на партиите, с които ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП се среща, се оплакват от това, че трябва да плащат за всяко медийно отразяване, както и от високите цени на това отразяване, отбелязвайки, че това създава неравнопоставена среда. Няколко заплатени дебати между кандидатите вече се състояха в медиите, а други предстоят. Възникнаха спорове между кандидатите за формата на тези дебати.

¹¹ Коалиции могат да бъдат съставени само от партии, регистрирани в ЦИК за изборите. Инициативните комитети трябва да имат поне 21 члена.

¹² Депозитът се връща на партиите и независимите кандидати, които получат поне 1% от действителните гласове.

¹³ Както сумата по депозита, така и броят на подписите в Избирателния кодекс бяха намалени.

Кампанията се провежда в състезателен дух, но като цяло е спокойна, с малко вербални персонални атаки между кандидатите. Въпреки това някои опозиционни партии твърдят, че е бил оказан натиск на някои от техните кандидати в местните избори, за да бъдат разколебани да участват, включително чрез данъчни проверки на бизнеса, притежаван от кандидатите или техни роднини.

Предизборната атмосфера бе негативно повлияна от няколкодневните анти-ромски протести, които последваха след смъртта на млад мъж в Катунца, намираща се в околността на Пловдив. Повечето от събеседниците на ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП казаха, че някои политически партии, предимно „Атака“, са експлоатирали инцидента и протестите за политически цели, и, че е имало опити да бъде превърнато в „етнически въпрос“ това, което изглежда е криминален случай.

Партиите, коалициите и инициативните комитети могат да финансират своята кампания със собствени средства, с частни средства на кандидатите, както и дарения от частни лица. Последните са с лимит от 10 000 лв. за календарна година. Забранени са анонимните дарения, даренията от юридически лица,¹⁴ чужди граждани (освен граждани на ЕС, които имат правото да гласуват в България), чужди правителства и организации, както и от религиозни институции. Кодексът установява таван на разходите. За президентските избори лимитът е 2 милиона лева (1,02 милиона евро). За местните избори цялостният праг за партиите и коалициите е 8 милиона лева (4,08 милиона евро), като съществува и отделен таван за отделните кметски надпревари, в зависимост от числеността на жителите в съответната община, а също така и фиксиран таван от 5 000 лева (2 560 евро) за всеки кандидат за общински съветник. За инициативните комитети лимитът на харчене се калкулира на базата на големината на общината (за кметските кандидати) и на броя на кандидатите за съветници излъчени от инициативния комитет. Всички участници трябва да отворят банкови сметки за целите на кампанията и да подадат финансов отчет на кампанията си до Сметната палата до 30 дни след изборния ден.

IX. МЕДИИТЕ

Правната рамка, регулираща медиите, гарантира свободата на изразяване, а в България съществува плуралистична медийна среда.¹⁵ Въпреки това клеветата все още е криминално престъпление, като член 148 от Наказателния кодекс осигурява по-високи наказания за клеветата на публични служители при изпълнението на служебните им задължения.¹⁶ Също така, представителката на ОССЕ, отговаряща за свободата на медиите, изрази своите сериозни опасения относно поправките в Наказателния кодекс приети от парламента през април 2011 г. Член 162 предвижда затвор от 1 до 4 години за журналисти, осъдени за подбуждане на омраза, дискриминация или насилие на основа етнос, раса, религия, националност, сексуална ориентация, брачен социален статус или физически неравностойно

¹⁴ За финансирането на обичайните дейности на партиите Законът за политическите партии позволява дарения от юридически лица (с изключение на организаторите на хазартни игри, компании с 5 или повече процента общинско участие, предприемачи, които получават публични средства, компании, които са в процес на приватизация, както и религиозни институции и други благотворителни организации) до 30 000 лв за календарна година.

¹⁵ Правната рамка включва Конституцията, Законът за радио и телевизия, Наказателния кодекс, Закон за защита от дискриминация. Тя е допълнена от Етичния кодекс на българските медии.

¹⁶ Въпреки че наказанието със затвор за клеветата бе премахнато през 1999 г., Наказателният кодекс предвижда високи глоби и публично порицание (член 146, 147).

положение.¹⁷ Законодателите се обосновават, че поправките са направени в съответствие със съответстващите директиви на ЕС.¹⁸ Въпреки това обхватът на санкциите в Наказателния кодекс е по-широк от предвидения в директивата на ЕС (1 до 3 години лишаване от свобода), а български експерти по медийно право оценяват по-суровите наказания като непропорционални по отношение на замисъла на закона. С разпоредбите може да бъде злоупотребявано по посока на прекомерното ограничаване на свободата на словото.

Член 147 (1) от Изборния кодекс предвижда, че радио-телевизионното излъчването на публичните медии, Българската национална телевизия (БНТ) и Българското национално радио (БНР), се заплаща от партиите, коалициите и инициативните комитети в съответствие с предварително определени тарифи. Изборният кодекс изрично предвижда неплатено ефирно време само за заключителните обръщания и участието в дебати на президентските кандидати във втори тур. Допълващото решение на ЦИК No. 656 не дава яснота дали „обръщанията” на президентските кандидати по време на първи тур трябва да бъдат заплащани.¹⁹ Въпреки това договорите между политическите партии и публичните радио и телевизия показват, че всички формати на отразяване на кампанията, така както са дефинирани в Изборния кодекс и решенията на ЦИК,²⁰ се считат за платено ефирно време.

Журналисти, работещи за публичните радио и телевизия, се оплакаха пред Омни на ОССЕ/СДИЧП, че не могат да отразяват предизборната кампания в техните новинарски емисии. Задължени да предават „клипове” и „хроники”, те не могат да задават критични въпроси или да осигуряват някакво друго редакторско отразяване на кампанията. Наскорозна инициатива на Съвета за електронни медии, държавният орган, който лицензира и съблюдава медиите, се провали в опита си да разгледа гореспомнатите форми на предизборно отразяване като платена политическа реклама, която да е обект на същите рестрикции, които са валидни и за комерсиалните реклами.²¹ Първите резултати от медийното наблюдение на Омни на ОССЕ/СДИЧП показват, че отразяването на предизборната кампания, въпреки че е отделено от редакторските предавания и анонсирано като „Избори 2011”, не е означено и разпознаваемо като платено ефирно време, което потенциално заблуждава зрителите за естеството на това отразяване.

На 30 септември Омни на ОССЕ/СДИЧП започна количествен и качествен мониторинг на най-гледаното програмно време на телевизиите БНТ, БТВ и Нова, както и на съдържанието на вестниците „Труд”, „24 часа”, „Телеграф”, „Стандарт” и „Сега”.

Х. ЖАЛБИ И ОПЛАКВАНИЯ

Съвместното становище на ОССЕ/СДИЧП и Венецианската комисия относно новия Изборен кодекс подчертава кратките крайни срокове за обжалване на решенията на избирателните комисии. Поне един кандидат за кмет на Варна получи отказ за регистрация след решение на ОИК и впоследствие пропусна 24-часовия краен срок за обжалване на това решение пред

¹⁷ Прессъобщение може да бъде намерено на: <http://www.osce.org/fom/77125>

¹⁸ Член 3 от „Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета на Европейския Съюз за борба с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право”. Директивата е достъпна на: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008F0913:BG:HTML>

¹⁹ Член 142(2) от Изборния кодекс постановява, че предизборната кампания по обществената радио и телевизия започва и завършва с обръщания на двойките кандидати с дължина не повече от 3 минути.

²⁰ Член 139 (1) на кодекса дефинира тези формати като „клипове”, „хроники”, „диспути” и „други форми”.

²¹ Такива рестрикции включват времеви ограничения на час за реклами, които трябва да бъдат отчетливо разпознаваеми като такива.

ЦИК. Наблюдението на процеса около жалбите и оплакванията е трудно заради липсата на прозрачност на дейността на изборните комисии.

По-конкретно в становището се препоръчва обжалването на решенията на изборителните комисии пред съдебните органи да бъде по-широко достъпно. Опасението за ограниченото право на обжалване на решенията на ЦИК бе частично разрешено от постановлението на Конституционния съд от 4 май 2011 г. Това постановление изяснява, че в случаите, в които няма изрично дефинирано право на обжалване от изборния кодекс, правото на съдебен контрол на административните актове, гарантирано от конституцията се осъществява по общия ред за обжалване и може да бъде упражнено чрез прилагане на Административно-процесуалния кодекс.

Според Изборния кодекс въпроси, които се представят пред комисията за решение, но не съберат нужното мнозинство от две трети, се считат за „отказ“ от взимане на решение. Въпросът дали „отказът“ може да бъде обжалван бе повдигнат в два случая, подадени в Софийския административен съд от ГЕРБ и от независим кандидат. Възможно е преди изборния ден да няма окончателна яснота по въпроса дали „отказът“ на ЦИК да вземе решение може да бъде обжалван и по коя процедура (тази на Изборния кодекс или тази на Административно-процесуалния кодекс).

XI. УЧАСТИЕ НА МАЛЦИНСТВОТА

В Конституцията не се споменават малцинства, но член 54,1 предвижда правото на етническо самоопределяне. Член 11,4 забранява формирането на политически партии „на етническа, расова или религиозна основа”.²² Според националното преброяване от 2011 г. 84,8% от българското население са етнически българи, докато 8,8% са етнически турци, а 4,9% са роми.²³ По-малките малцинствени групи включват руснаци, арменци, влахи, каракачани, украинци, македонци, гърци, евреи и румънци.

Като цяло ДПС е възприемано като представляващо интересите на турското етническо малцинство. Въпреки това за местните избори партията излъчи редици кандидати от други малцинства, както и кандидати, които са етнически българи. Няколко малки политически партии или движения представляват ромските интереси.

Изборният кодекс постановява, че предизборната кампания трябва да бъде провеждана на български език.²⁴ Кодексът не предвижда изрични санкции за нарушаването на това постановление, но определя административни глоби от 200–2 000 лв. (102–1 020 евро) за нарушенията на кодекса, за които не са предвидени никакви други конкретни санкции. По време на кампанията лидерът на ДПС Ахмед Доган неколнократно се обръща към свои привърженици на турски език и заявява, че е склонен да плати глобата, ако се наложи. ГЕРБ и „Атака” подадоха жалба срещу кандидата на ДПС за кметските избори в Омуртаг за използването на турски език по време на кампанията. ОИК Омуртаг не наложи санкция, тъй като не можа да събере необходимото мнозинство от две трети.

²² В Решение No. 4 от 1992 г. за регистрацията на ДПС, Конституционният съд решава, че забраната се отнася за случаи, в които членството в партията е изрично ограничено до хора, принадлежащи към една определена раса, етнос или религиозна група, независимо дали е малцинствена или не.

²³ Широко прието е мнението, че истинския брой на ромите е значително по-висок. Повечето оценки го определят на 700 000–800 000.

²⁴ Член 133(2).

Малцинствените групи, особено ромите, са смятани за особено уязвими що се касае за възможни злоупотреби като купуване на гласове, упражняване на натиск и сплашване. Няколко представители на политически партии споделиха пред ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП, че очакват купуването на гласове да бъде проблем сред някои ромски общности. В същото време, различни събеседници изразиха опасение, че ромите често са представявани като източник на проблема. Някои политици, особено забележимо г-н Сидеров, използват в кампанията си нетолерантна и ксенофобска реторика срещу малцинствата и в частност ромите.

XII. МЕСТНИ И МЕЖДУНАРОДНИ НАБЛЮДАТЕЛИ

Изборният кодекс дефинира кой може да бъде наблюдател,²⁵ но не изяснява пълния обхват на правата и задълженията на наблюдателите. ЦИК е приела решение в съответствие с това. Регистрираните застъпници, представителите на партиите, коалициите и инициативните комитети, както и наблюдателите, имат достъп до всички етапи на процедурите на ОИК и СИК в изборния ден.

Към момента пет местни НПО са акредитирани да наблюдават изборите. Крайният срок за индивидуалната акредитация на наблюдателите е 20 октомври. Събеседници на ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП очакват, че ЦИК ще интерпретира Изборния кодекс по начин, който позволява възможно най-широка акредитация на местните непартийни наблюдатели.

XIII. ДЕЙНОСТ НА ОМНИ НА ОССЕ/СДИЧП

ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП формално започна своята работа с пресконференция на 28 септември 2011 г. в София. По време на изготвянето на доклада ръководителят на мисията се срещна с председателя и повечето членове на ЦИК, висши служители на Министерството на външните работи, 8 от 18-те президентски кандидати, някои от кандидатите за кмет в София, Пловдив и Варна, лидери на политически партии, дипломатическите представители на страните членки на ОССЕ, представители на международни организации и представители на гражданското общество. ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП също така установи постоянен контакт с ЦИК, правителствените институции, участващи в изборния процес, политически партии, гражданското общество и медиите. Десет ДН, разположени в екипи по двама, се срещат с регионалните участници, ОИК и наблюдават предизборните събития.

ОМНИ на ОССЕ/СДИЧП възнамерява да си сътрудничи с Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ) и Конгреса на местните и регионалните власти на Съвета на Европа, които ще разположат делегации за наблюдение на изборния ден.

Този доклад може да се намери и на български език. Независимо от това, английската версия остава единственият официален документ.

²⁵ Представители на Европейския парламент, чужди парламенти, ОССЕ, чужди партии и движения, както и лица посочени от партиите и коалициите, които участват в изборите или поканени чрез Министерството на външни работи, както и упълномощени представители на български НПО.